

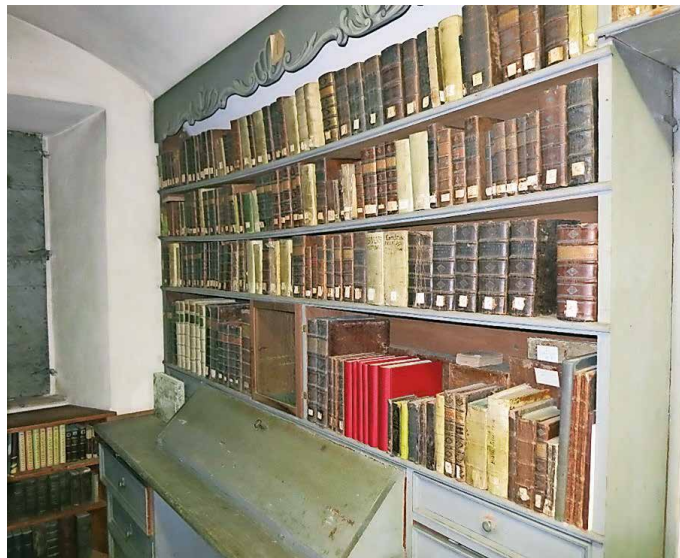
Tri čebelarske knjige v Glavarjevi knjižnici v Komendi

zasl. prof. dr. Andrej Šalehar

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
andrej.salehar@bf.uni-lj.si

V benefijski hiši v Komendi, ki je bila dograjena leta 1752, je bila tudi z železnimi vrati in polknicami ter z obokanim stropom skrbno zavarovana soba v izmeri 7 × 3 m, namenjena knjižnici. Poleg ohranjenih Glavarjevih knjig je tu tudi Arhiv Glavarjevega beneficija, ki ga je skrbno uredil mag. Baraga (1998). Seznami knjig so shranjeni v 23. fasciklu. Knjižnična predsoba velikosti 7 × 5 m je danes urejena kot spominska soba. Ob selitvi na Lanšprež (1766) je zelo verjetno vzel s seboj tudi nekatere knjige, med njimi gotovo tudi čebelarske, ki pa so se porazgubile in niso bile vrnjene na svoje mesto v Glavarjevi knjižnici.

Peter Pavel Glavar v knjigi *Pogovor o čebelnih rojih* (1776) v 396. odstavku »Pisarji so o čebelnem spolu razdeljenih misli« poroča: »... **Veliko, števila ne vem, sem svoje dni prebral knjig** (čebelarskih) ...« V 46. sprotni opombi k 548. odstavku »Škodljivost morjenja čebel« so omenjeni tedanji znani **evropski čebelarski pisci, kot so de Gelieu, Riem, Schirach ...** Glavar jih omenja v svojem drugem Odgovoru (1781). Lastne čebelarske izkušnje in znanja iz številnih čebelarskih knjig, ki jih je Glavar prebral, so ga usmerjali na poti razvoja njegovega naprednega

Glavarjeva knjižnica v Komendi

čebelarjenja.

V Glavarjevi knjižnici so danes dostopne tri čebelarske knjige. Dve sta bili izdani leta 1766 in ena leta 1769. Vse so digitalizirane in jih lahko najdemo tudi na spletu.

Naslovnica knjige Eyrich (1766)

Naslovnica knjige Formanoir de Palteau in dr. (1766)

Naslovnica knjige Griesingers (1769)

1. Eyrich, Johann Leonhard. Vernunft- und erfahrungsmäßiger Entwurff der vollkommensten Bienenpflege für alle Landes-Gegenden (*Racionalna in izkustvena zasnova najpopolnejšega gojenja čebel za vse deželne okoliše*). Ussenheim, 1766, 63 strani. V prvem poglavju je opisal sedem ovir v čebelarstvu, in sicer: morjenje čebel je prva in glavna ovira za povečevanje čebelarstva, neprimerno vsajanje rojev, premajhni panji, postavitve čebelnjaka, pomanjkanje večšin (usposobljenosti), slabo ogrebanje rojev in zunanji ter notranji sovražniki.

2. Formanoir de Palteau, Guillaume Louis, Schirach, Adam Gottlob, Schreber, Daniel Gottfried. Sächsischer Bienenvater, oder des Herrn Palteau von Metz neue Bauart hölzerner Bienenstöcke: nebst der Kunst, die Bienen zu warten, und einer Naturgeschichte dieser Insekten (*Saški čebelar ali nov način izgradnje lesenih čebelnih panjev od gospoda Palteau von Melza: poleg večšine gojenja čebel in naravoslovja teh insektov*). Leipzig in Zittau, 1766. 752 + 23 strani.

3. Griesingers, Johann Jacob. Vollständiges Bienen-Magazin (*Popolni čebelarski nauk*). Ulm 1769, 542 strani. Glavar je v teh knjigah našel koristnega pomočnika pri pisanju »Odgovora« (1768) in osnutka svoje čebelarske knjige (1771) ter skupaj s prvo Janševo knjigo *Razprava o rojenju čebel pri Pogovoru o čebelnih rojih* v letu 1776. V seznamu čebelarskih knjig, vpisanih v Cobiss, so v slovenskih knjižnicah le štiri, ki so bile izdane do vključno leta 1769. To dodatno potrjuje, kako pomembne so čebelarske knjige v Glavarjevi knjižnici.

V Glavarjevi knjižnici pa ni več prve Janševe knjige. Demšar (1967) piše, da se je Glavar v svojem pismu Tomelju 3. marca 1780 pritoževal, da »iskano knjigo ‚O čebelnih rojih‘ avtorja Janše nikjer ne najdem«. Glavar je imel sodeč po zapisu v 396. odstavku *Pogovora o čebelnih rojih* še veliko drugih čebelarskih knjig, ki pa

niso bile vrnjene z Lanšpreža v Glavarjevo knjižnico in so se porazgubile. Ohranjena Glavarjeva knjižnica v Komendi je enkratna, prvovrstna in dragocena slovenska kulturna ter tudi čebelarstva dediščina. Velika škoda je, da knjige niso vpisane v Cobiss, da bi bile tako vsaj po naslovi in ključnih besedah javno dostopne. Da pri tem ne govorimo, kaj bi prinesla digitalizacija teh knjig, kar je danes povsem vsakdanja in niti ne tako draga tehnika. Ta vpis in morda tudi digitalizacija bi bila pomemben prispevek in hkrati zahvala Glavarju ob minuli 300. obletnici rojstva. ◆

Viri:

- Baraga, F. (1998): Arhiv Glavarjevega beneficija. 20, str. 97–194, *Acta ecelesiastica Sloveniae*.
- Demšar, V. (1977): Glavarjeva knjižnica v Komendi. 25, str. 177–183, *Kronika časopis za slovensko krajevno zgodovino*.
- Demšar, V. (1967): Še o velikem čebelarju 18. stoletja – Petru Pavlu Glavarju. LXIX, 3, str. 88–92, *Slovenski čebelar*.
- Glavar, P. P. in dr. (2017): *Čebelarstva pisna zapuščina Petra Pavla Glavarja*. Brdo pri Lukovici in Novo mesto, 352 str.
- Mihelič, S. Peter Pavel Glavar, čebelar, čebelarški pisec, učitelj in organizator. Str. 20–65, V.: Mencej, M. (ur.) (1976). *Ob 200-letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu*. Ljubljana, 335 str.
- Peterlin, A. Glavarjeva knjižnica. Str. 207–214. V.: Škulj, E. (ur.) (1999). *Glavarjev simpozij v Rimu*. Celje, 397 str.

Ciciban in čebela

Ljudmila Bokal

milka.bokal@gmail.com

Ob prvem svetovnem dnevu čebelarjev maja 2018 je urednik Marko Borko napisal: »V slovenskem merilu je Slovenski čebelar, ki izhaja od leta 1898, edina strokovna revija v slovenskem prostoru, ki izhaja že 120. leto brez prekinitve.« Težko je ugotoviti, ali je bila v tem času kdaj beseda v njem namenjena tudi čebelarstvu, še posebej tisti, ki je povezana s slovensko besedno umetnostjo. A verjemimo, da je bila. Pravzaprav pa, zakaj bi se ozirali v preteklost? Poskrbimo za tukaj in zdaj. Saj je bilo prav v omenjenem letu, seveda pa tudi prej in pozneje, izdano veliko del o čebelah in čebelarstvu.

Zamislili smo si novo rubriko. Naslovili smo jo »Čebela v slovenski besedi«, začnemo pa jo z nagovorom našim najmlajšim, otrokom. Gotovo so med bralci *Slovenskega čebelarja* tudi nadobudni čebelarčki, njim naj bo torej namenjen prvi sestavek.

Otroci, ali poznate pesmico Ciciban in čebela? Napisal jo je pesnik Oton Župančič, ki je številne pesmi posvetil prav otrokom. Če je več pesmic zbranih skupaj, se to imenuje zbirka. Zbirki Župančičevih otroških pesmic je naslov *Mehurčki*. Saj kdaj pihate mehurčke, kajne? Recimo, da je vsaka pesmica kot en mehurček, ki poleti visoko visoko v zrak. Pesnice pa je pesnik pihnil v vaš otroški svet. Tista, o kateri bo tekla beseda, je zelo znana in ji bomo danes posvetili posebno pozornost.

V pesmici Ciciban in čebela nastopa fantek, ki čebelico sprašuje, kam leti. Lahko si mislimo, da je bil to gotovo čebelarjev sin. Ko je odrasel, je najbrž postal nadarjen čebelar in je pridelal veliko medu. Tega v pesmici ne izvemo, temveč to, da je bil fantek vesel, razigran, tak, kot ste vi, da je rad letal po travnikih in opazoval rože, kamor sedajo čebele. Med takim

veselim potepanjem je nekega dne z neko čebelico navezal pravi pravcati pogovor. V njem izvemo, da je včasih ta fantek cicibanček celo kakšno zagodel, pri čemer so se mu strgale hlače. A nič zato, če se je to zgodilo, mamica jih je zašila, očka ga je malce grdo pogledal in utrgal cvetlično bilko in ... pika poka, pika poka po zadnji plati. Včasih je resda namesto cvetlične bilke uporabil tudi kaj tršega. Res, to je bilo nekdaj. Danes bi očka cvetlično bilko dal v vazo, poklical fantka k sebi in skupaj bi cvetlico z vazo vred podarila mamicici; pogovorili bi se in bi bilo vse lepo in prav.

A v pesmici se razkrije še nekaj. Čebelica je pravzaprav želela fantka počiti. Mogoče je slišala, da je njegovih potegavščin in raztrganih hlač včasih le preveč. Vendar je v pogovoru, ki je bil odkrit in brez laži, čebelica pozabila na svojo namero, fantek pa ne in jo nanjo spomni. Kar naravnost je povedal, da »laže pa ne ciciban«. Iskrene besede so čebelico tako razveselile, ga je zelo pohvalila in celo spodbudila, da naj bo vesel, sproščen, »naj le skače, vse potare, da le ne laže ciciban«. To lepo lastnost resnicoljubnosti pri otrocih in tudi pri odraslih je hotel pesnik poudariti v tej pesmici.

A še nekaj. Otroci, ki radi sprašujete, ste mogoče pomislili, katera je bila ta čebelica? O, seveda! Vi jo dobro poznate. V družinski prizor je fantka, mamico in očka povezala prav naša kranjska sivka. Z njo se je fantek pogovarjal. Na zadku ima sive obročke, zato je imenovana po njih. Živi pri nas in je taka kot fantek, delovna, vesela in razigrana. Zdjaj pozimi sicer spi, a spomladi jo le poiščite in prisluhnite njenim brenččim besedam. Veliko ima povedati. ◆

Vir: Župančič, O. (1981): *Mehurčki*. Mladinska knjiga, str. 18–21.

Rubriko »Čebela v slovenski besedi« objavljamo v spomin na pokojnega urednika Slovenskega čebelarja Janeza Miheliča (1946–2021), s čimer uresničujemo njegovo željo po objavi sestavkov o pomenu čebele v slovenski kulturni zgodovini.

Uredništvo